

FOAIA POPORULUI

Prețul abonamentului:

Pe un an . . . . . 2 fl. (4 coroane).
Pe o jumătate de an . . . . . 1 fl. (2 coroane).
Pentru România 10 lei anual.

Abonamentele se fac la „Tipografia“, soc. pe acțiuni, Sibiiu.

Apare în fiecare Duminecă

INSERATE

se primesc în biroul administrațiunii (strada Poplăcii nr. 15.) — Telefon nr. 14.
Un șir garmond prima dată 7 cr., a doua oară 6 cr. a treia oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

În preajma alegerilor.

Alegerile nouë pentru dieta Ungariei au să se facă în toată țeara, începând cu 28 Octomvrie și până în 6 Noemvrie a. c. În vederea lor s'au și început corteshirile și candidații din toate partidele au plecat și pleacă prin cercuri, ținând vorbiri, făcând făgăduieli și cerând voturile alegătorilor.

A sosit din nou vremea, ca cetățenii să-și aleagă pe 5 ani încredințați sau cum se zice deputați, cari apoi adunându-se se pună la cale trebile țerii, așa după-cum cere lipsa cetățenilor, se facă legi bune și folositoare pentru toți, se chivernisească banii țerii, cu un cuvânt se lucre așa, că ceea-ce hotărăesc și fac ei, să fie bine deopotrivă pentru întreaga țeară.

Vedem deci, că alegerea de deputați este lucru însemnat, de oare-ce dela cei aleși atrîună în mare parte soartea cetățenilor, bunăstarea și propășirea lor.

Astfel trebuie să ne gândim bine, ce și cum avem să facem în fața noavelor alegeri, cari sînt aproape. Trebuie bine să chibzuim, ca să ne căim la urmă de ceea-ce am făcut.

Ni-se pune deci întrebarea, cum avem să ne purtăm noi Români?

Ca să putem răspunde la această întrebare și astfel să ne și știm hotărî într'un fel, n'avem decât să cercetăm sta-

rea în care ne aflăm, precum și întemplările de mai înainte, prin cari am trecut și cari ne-au adus în această stare.

Cercetarea cu luare aminte a acestora ne va lumina și ne va fi îndreptarul la ceea-ce avem să facem, ca să nu greșim.

Știți, iubitorilor cetitori, că toți Români din această țeară se țin la olaltă de un partid, de *partidul național românesc*. Acest partid își are hotărîta purtarea sa față de trebile politice ale țerii și acela dintre noi, care nu s'ar țin de aceste hotărîri, cari sînt ca și niște legi pentru poporul românesc, acela strică buna înțelegere și nu mai e vrednic a se număra între Români.

Partidul național prin fruntașii sei, aleși din toate unghiurile locuite de Români, a hotărît încă la 1881, în o mare adunare, că *Români ardeleni să nu iee parte la alegeri de deputați pentru dietă și aceasta hotărîre au extins-o în o altă adunare, ținută la 1887 și asupra Românilor, cari locuiesc în Ungaria.*

Această hotărîre au întărit-o Români tot prin fruntașii lor aleși, în toate adunările politice, ce le-au ținut dela acei ani încoace și ea are putere și acum pentru noi.

Trebuie deci să ținem strîns la ea, cu atît mai mult, că fruntașii români începând dela anul 1881 și până acum, au avut mari și însemnate cauze de a

lua această hotărîre și a o ținē în putere până în zilele noastre.

Una dintre aceste cauze este *legea electorală nedreaptă*, făcută de stăpînirile ungurești, anume împotriva noastră; în Ardeal este o lege electorală deosebită de cea din Ungaria, care pune mari greutăți pentru de a putē fi cineva alegător; tot asemenea este *nedreaptă și mîiestrită împărțirea cercurilor de alegere*. Amîndouē aceste sînt așa întocmite, încât pretutindenea alegătorii maghiari să poată învinge cu voturile, și Români să nu poată scoate pe aceia, în cari au încredere.

Pe lângă aceste mai vine de luat în seamă modul cum se fac la noi alegerile. Ele ar trebui, după-cum glăsuește legea, să fie libere, adică alegătorii să-și poată da votul aceluia, pe care ei voesc să-l încredințeze a le fi deputat. Dar' de aceasta nici vorbă nu este. *La noi alegerile nu sînt libere*. Cei dela putere, precum și celelalte partide, cari luptă cu acestia, se folosesc de toate mijloacele neiertate, ca să-și scoată pe candidații lor. Astfel alegătorii sînt amenințați, ademeniți, cumpărați cu bani și dacă toate aceste nu folosesc, sînt duși adese-ori cu sila la votare, între baionetele gendarmilor și siluiți a vota pentru cine li-se poruncește.

Din toate aceste până acum nimic nu s'a schimbat înspre bine. Legea electorală, nedreaptă pentru noi și împărți-

FOIA.

Tîrgul de fete din Găina.

Între cărțile bune, ce s'au scris despre noi Români, stă în loc de frunte și cartea: *Români din Munții-Apuseni* (Moții), de Teofil Frâncu și George Candrea. (București, 1888). În ea se fac cunoscuți Români din Munții-Apuseni și de pe la poalele lor în capitale sau părți deosebite, după ținuturi, precum: Mocanii, Băieșii, Crișenii și Moții, cu limba, ce o vorbesc, datinele, vieța casnică ș. a. toate descise frumos și atrăgător. Cartea are și ilustrații de porturi, case ș. a.

Fiind aceasta carte mai rară, vom tipări din ea câteva capitale.

Eată ce spun scriitorii cărții despre tîrgul de fete dela Găina:

Găina e un munte așezat la Mează-zii-Apus a Munților-Apuseni și are o înălțime de 1744 metri. La poalele lui e Vidra-de-sus și numirea sa se ascunde în întunerecul depărtat al vremilor.

Vidrenii spun, că pe vremea, când și în munții Bihariei se lucrau băile, o găină de aur eșia din băi spre a se așeza în virful muntelui, pe cuibul seu unde erau oușele sale de aur. Vidrenii atrași de frumșeța ne mai pomenită a găinii, în mai multe rînduri s'au încercat să o prindă, ea însă a fugit în giurul băilor de aur dela Roșia. De atunci ne mai putîndu-se găsi aur în băile din acest ținut, Moții au încetat de a le mai lucra, fiindcă găina din poveste, era *Velva băilor*, și ea a dus aurul cu sine în părțile nnde a sburat.

Muntele Găina are două virfuri, unul mai înalt și pleșug, ear' altul mai mic și în-cungiuat de păduri de fag, în mijlocul cărora e o peatră ridicată în amintirea călătoriei Împăratului nostru Francisc Iosif I., pe care a făcut-o în țeara Moților la 1852.

Mare e puterea naturii și numai acela o poate vedē în toată ființa ei, care cu privilegiul unei vijelii să găsește într'un virf de munte, de unde cu frică și cu fiori, privește la lupta viforului.

Furtunile în munți se plămădesc ca din senin, și până ai bate în palme se varsă asupra virfurilor și codrilor.

Eram în Găina, într'una din frumoasele zile de vară. Cerul era senin, soarele era sus și razele lui revêrsau asupra Găinii o căldură ca în luna lui Cuptor.

Un nouaș se zărea în depărtare pe marginea cerului. O jelițe rēcoritoare legăna frunzele arborilor și care din ce în ce bătea mai tare, încât deodată se auzia urletul puternicului vînt, care smulgea copacii din pământ. Nouașul să în'indea tot mai tare și întuneca cerul. Păstorii fugiau la colibi, ear' vitele mugind își căutau un adăpost. Pe cer fulgerile se întindeau ca șerpui. Ilie alergând cu patru cai și cu carul lui de foc, pe unde se bat în capete bălaurii și șolomânarii, voidind să tragă în cel rēu, pognia din pleasna biciului seu tunete și trăsnete, încât gemeau munții și se cutremura pământul.

După câte-va minute furtuna s'a potolit, razele soarelui earăși încălzeau munții, păsto-

rea măiestrită a cercurilor sînt tot același, ca și la început, ear' volniciile și nedreptățile în loc să încete, se sporesc din alegere în alegere. Ba la aceste se mai adaugă și prigonirile și întemnițările, fără seamăn de multe, ce se pun la cale împotriva noastră, la indemnul și din însărcinarea stăpînirii ungurești.

Eată cauzele, cari au înduplecat pe fruntașii partidului național a aduce hotărîrea, să nu luăm parte la alegeri. Aceleași cauze ne fac pe noi acum, în fața alegerilor, a urma cu sfințenie acestei hotărîri. Altcum am dărăpăna noi de noi buna rînduială a noastră și am strica cauzei poporului român, căci ne-am face „coadă la topor“, dând voturile noastre pentru de aceia, cari nu ne vreau binele, cari cu lucrurile noastre nu-și bat capul, ba cari încuviințează tractarea mașteră și prigonirile de tot soiul ale stăpînirii.

Așadar' în fața nouelor alegeri purtarea noastră este hotărîită. **Noi nu vom vota, vom sta acasă, sau după-cum se mai zice vom fi pasivi.**

Să nu gândim însă, că aceasta va merge așa ușor, nu, căci vieța publică la noi e foarte stricată. Vom fi supuși la ispite de tot soiul, ni-se vor face fel de fel de făgăduieli, vom fi imbițați și cu bani, ca să ne vindem cel mai scump drept, să ne vindem conștiința românească, și în cele din urmă vom fi amenințați, numai și numai ca să facem pe plac stăpînitorilor.

În fața acestora însă se rămânem neclintîți, să ne arătăm de bărbați și *Români verzi*, să rămânem curați, cum se cuvine fiilor unui popor, care-și știe chemarea ea.

Aceasta e o datorință. O altă datorință, care cade mai cu seamă în sarcina oamenilor luminați ai noștri, ai cărturarilor dela sate, este să facă cunoscută celor neștiutori starea poporului, să-i îndrepte pe calea cea bună și să le de-

rii eșiau voioși din colibi, vitele începeau a paște, paserile să cânte și Găina să salte.

Din Găina se zăresc o mulțime de poeni și de-o parte și de cealaltă a muntelui, care desparte hotarul comunei Vidra-de-sus, de cel al comunei Bulzești, sau mai bine zis, hotarul Moșului de al Crișanului.

Mai în jos se văd case de ale locuitorilor, unele singuratice și altele în grupe așezate, ear' pe la poalele Găinii șerpuește Rîul mic în ale cărui unde curate se scaldă raza soarelui și bea curcubeul apă.

În cea dintâiu Duminecă după Sfântul Petru, liniștea din Găina înceată. Este ziua vestitului *tîrg de fete*. În zori de zi de dimineață, de pe toate dealurile *curg* Moși și Moațe, Crișeni și Crișene; toți în haine de sərbătoare. Cîntecele *igreților* (lăutarilor) asurzesc pădurile.

Des-de-dimineață doi incredințați din partea Moșilor din Vidra-de-sus și doi din partea Crișenilor din Bulzești trag o linie de despărțire, între Moși și între Crișeni, în câmpul tîrgului, care se ține pe o pajiște verde

vețele de lipsă. În sfîrșit toți avem datorința a întoarce pe cei slabi de ânger dela calea rătăcită și dacă cu toate aceste s'ar afla nemernici, cari ar merge la votare, să-i înfîerăm, să-i arătăm în foi ca să-i cunoască lumea, de oameni păcătoși, cari nu sînt vrednici a purta falnicul și cinstitul nume de „Român“.

Să fim pasivi, să nu luăm parte la votare, dar' să lucrăm, ca această hotărîre a noastră să se și îndeplinească.

Astfel vom arăta stăpînitorilor noștri, că nu încuviințăm legile nedrepte și cerem îndreptarea lor.

Români, să apropie zile de grea încercare pentru noi, fiți însă; bărbați și țineți mai pe sus de toate la cinstea neamului nostru și la al lui bine.

Dieta noauă. Dieta noauă precum și casa magnaților este chemată prin decret (scrisoare) regal a se întruni în ziua de 23 Noemvrie a. e. Alegerile de deputați se fac în zilele din 28 Octomvrie până în 6 Noemvrie. Candidații, cari vreau să fie aleși, au început colindările prin țeară. Toți se arată acum foarte pretinoși și cu durere pentru alegători, făgăduind îndreptarea tuturor relelor, de cari apoi își uită după-ce sînt aleși.

Noi știm, ce preț au aceste făgăduieli, și nu vom lua parte la alegeri, lăsând de stăpînitorii noștri a-și face mendrele ei de ei.

Pasivitate. Cea dintâi adunare electorală română s'a ținut Duminecă, în 11. Oct. e. în Alba-Iulia, luând parte la ea aproape toți alegătorii români din acel cerc. Adunarea a decurs în bună rînduială și în ființa de față a organelor de poliție.

Hotărîrea unanimă a fost *pasivitatea*: alegătorii toți au declarat că *nu vor lua parte la alegeri*.

Eată un început bun și o hotărîre vrednică de laudă.

ce se întinde între cele două virfuri ale muntelui. Linia e trasă astfel, că Moșii își așează merindele în partea de cătră Răsărit, ear' Crișenii în partea de cătră Apus.

Până pe la orele 10 dimineața toți sînt cuprinși cu cumpărarea și vînzarea uneltelor de case și de economie, precum: coase, ștreanguri, greble, tulnice, oale și diferite poame și legumi aduse în tîrg de Crișeni.

După tîrguirea celor trebuincioase, lumea începe să prînzească pe iarbă verde și să se adune împregiurul *igreților* (lăutarilor) cari cîntă lîngă câte o *berbință* (butoiu) cu vin, ori cu vinars de cereșe, sau cu *rosolie*, un fel de vinars roșu îndulcit cu zahăr sau cu miere de stup, și apoi jocul sau hora să încinge peste întreg tîrgul în câte 8 și 10 grupe deosebite și formate din Moși și din Crișeni, cari la sunetul ceterelor, clarinetelor cimpoițelor și fluierelor, jucînd își spun prin *chiuituri* tot felul de glume, adese-ori pișcătoare, strigînd Crișanul cătră Moș:

Ține Moș de hastă straiță
Să mă hiț (joc) eu hastă moață:

În temniță. Dintre iubiții noștri fruntași și membrii ai comitetului național au stat zilele acestea în temniță pentru subscrierea „Manifestului“ cei din urmă doi, domniile *Gerasim Domide* dela Rodna și *George Pop de Băsești*.

Gerasim Domide și-a început osînda în 6 Oct. e. în casa comitatului din Bistrița, ear' Pop de Băsești a stat închis în Cehul-Sela-giului. Pe amîndoi și-au cercetat în temniță mulțime de inteligenți și popor din acele părți, ear' lui Pop de Băsești Românii din giurul Șimleului și-au trimis și o scrisoare de alipire.

Pe cînd primesc ețitorii noștri acest nr. amîndoi fruntașii vor fi liberi, eșiți din temniță.

Cu aceasta s'a sfîrșit, spre mărirea stăpînirii ungurești, a doua goană sau prigonire a comitetului nostru național. După Seghedin și Vaț, *cei șapte membrii rămași neclintîți pe lîngă programul național*, au trebuit să sufere a doua întemnițare, dimpreună cu venerabilul president Dr. I. Rațiu. — Patria maghiară e salvată!

Gladstone pentru noi. Bêtrînul Gladstone, fost ministru al Angliei în repețite rînduri și unul dintre cei mai vestiți bărbați ai vremilor de acum, a fost cercetat zilele trecute la Londra, de un bărbat de încredere al foii ungurești „Alkotmány“. Bărbatul acesta a întreat pe marele Gladstone, ce vederi are despre stările de azi din țeara noastră. Atunci bêtrînul fruntas englez a *desfășurat* — spune acel bărbat — *pe larg plîngerile noastre ale Românilor, vorbind cu deosebită căldură pentru îndreptățirea noastră*. A vorbit apoi despre *legile bisericesti*, zicînd, că *prin ele stăpînirea ungurească a făcut și mai nesuferită apăsarea neamurilor nemaghiare din Ungaria*.

Atâta spune bărbatul de încredere a lui „Alkotmány“. Desigur însă, că marele Gladstone va fi vorbit mult mai pe larg și cu căldură și mai mare despre suferințele noastre!

Cinstea portului național.

Multe lucruri bune, frumoase și prețioase avem noi Români, cari alcătuesc *avutul* nostru național și prin cari ne deosebim de alte popoare. Astfel este între altele *limba* noastră veche și dulce „ca fagurul de miere“, apoi *datinile* și

Până mă hițăi cu moața
Să duse moțul cu straiță!

Ear' Moțul ti răspunde:

Măi Crișene lapte 'n tioc
Adă fata să 'ți o joc;
De nu 'ți-o iuca-o bine
Între simeii 'n ea și 'n tine!

Din aceste glume adese se nasc mici certe, cari îndată se impacă de cătră cei însărcinați cu păstrarea bunei rînduiei, și cari numai atunci ajung la bătăi și neorînduiei, cînd străinul se amestecă. Astfel s'a întemplat în vara anului 1852, cînd 11 generalmi nemțești batjocorind femeile, au fost cumplit bătuiți și desarmați: ear' Moșii pentru aceasta a lor îndrăzneală, au fost aspru și crunt pedepsiți.

S'a trimis la Vidra-de-sus o companie de dragoni (călărași), și panînd mâna pe trei inși, dintre care numai Gavrilă Bădescu mai trăește, a fost fiecare bătut cu câte 100 de bețe; ear' la 1856 a fost împușcat unul din ei.

Săracul Moș! Nici în virful muntelui nu-l lasă străinul să-și petreacă zilele în pace!

obiceiurile strămoșești, pe cari cu scumpătate trebuie să le ținem și grijim, lăsându-le moștenire copiilor, așa precum le-am primit noi de la părinții și moșii nostri; tot asemenea de aici se ține și *portul* nostru național, care cu frumsețea și eleganta sa înfășurare a încântat pe străini și 'i-a făcut să-i aducă mari cuvinte de laudă. Pe când limba și obiceiurile strămoșești, moștenite din moștramoși, arată originea (obârșia) și începuturile noastre de la marele popor roman și arată totodată vechimea noastră pe plaiurile acestui pământ, pe atunci portul național ne dă probă despre gustul bun sau cum se mai zice, despre gustul estetic al poporului nostru. Un popor cu gust rău, pocit, se îmbracă urf, încât nu-ți face nici o plăcere, privindu-l; un popor cu gust bun, cum e Românul, și deștept din fire, se îmbracă cu gust, își întocmește și face astfel vestimintele și îmbrăcămintea, încât te răpește când îl vezi, te încântă, de ai vrea să-l tot privești.

Elei, căți străini de neamul nostru, nu 'și-au lăsat inima și dorul la câte o Româncuță de-a noastră, pe care au văzut-o jucând în horă, cu cămașa cu alțițe și cu cătrînțele (zadii) drăgălașe, de sub care se vedeau poalele, albe și curate ca spuma laptei? De sigur, căci Româncuța, cu ochii ei negri, cari îți străbat până în fundul inimii și cu mișcărilor plăcute, îmbrăcată în portul ei fermecător, îți pare o zină din poveste.

Așa e Românul cu portul său, — când e îmbrăcat în haine de sârbătoare, e vrednic să-l iai în chip și să-ți impodobesci cu el păreții casei.

Dovada cea mai bună, despre frumsețea portului nostru este, că Maiestatea Sa, Regina României, Elisabeta Doamna, atâta a fost de încântată de el, încât 'l-a ridicat din casele și bordeiele țerânești sus la tronul țerii. Ea 'l-a îmbrăcat de mult cu drag la petreceri și alte înalte și mari sărbări și după ea s'au îmbrăcat

în frumosul port și doamnele în toate părțile și se îmbracă și azi, la petreceri și sărbători. Aceste, credem, că sunt lucruri cunoscute, căci despre ele s'a scris de mai multe ori.

Dar' acum portul național al nostru s'a bucurat de o nouă cinste. Din sărbările minunate, ce s'au dat în România, la București și Sinaia, cu privilegiul vizitei Împăratului nostru, scoatem la iveală această știre îmbucurătoare. Portul național a fost arătat și purtat înaintea Împăratului Francisc Iosif, figurând întâia oară la sărbări mari, împărătești și făcându-i-se loc de cinste printre multele uniforme militare strălucite și printre hainele civile domnești.

Deja înainte de a intra Împăratul în România, la Orșova 'i-s'a prezentat îmbrăcat în port național deputatul din București, *Schileru*, arătând lumii, că opinca românească încă poate sta alături cu cismele împintenate ungurești; cel mai minunat lucru însă s'a petrecut la București și Sinaia.

Aici femeia română s'a arătat vrednică de numele său. Elisabeta Doamna, iubita Regină, din nou 'și-a arătat dragostea nețermurită față de Românii Ei și dorul de a-i înălța și a le scoate nume bun.

La banchetul ce s'a dat în București și la concertul din Sinaia, toate doamnele române, cari au fost chemate, în port național au fost îmbrăcate împreună cu Regina.

Frumoasă și măreață înfășurare, care a făcut multă plăcere Împăratului și tuturor străinilor de față.

Eată *cinstea portului național*. Nemernic, de trei ori nemernic ar fi deci acel Român, care nu 'și-ar iubi portul, ba 'l-ar schimba cu straie jidovești sau 'l-ar lăsa să se corcească.

Străinii sunt încântați de el, noi trebuie să-l iubim cu atât mai mult.

Când soarele e numai o suliță pe cer, până se apue, oamenii încep să plece rîzînd și glumind. Crișanul, iute la fire și rău la mînie, fiindcă nu 'și-a putut vinde oalele, începe să le spargă cu băta, ear' Moșul, vînd că oalele cumpărate se ajungă mai iute decât el acasă, le dă drumul din deal și până în vale.

Încât pentru *țirgul de fete*, în Găina n'a fost nici-odată, decât numai în creerii bîrfitorilor străini, ca se atragă luarea aminte a publicului asupra bîrfelelor și clevetelor lor.

În vremile de demult, păstorii din acel munte făceau în fiecare an câte o feștanie în mijlocul turmelor. Cu acel privilegiu Vidrenii duceau mîncări și beuturi și se ospătau cu *popa* lor pe iarba verde și între brazii. În urmă feștania nu s'a mai făcut, ear' *petrecerea* a rămas și se ține în fiecare an la Sîn-Petru. Crișanii din apropiere au început și ei să iie parte la petrecerea Vidrenilor, și așa, dintr'o petrecere numai a Vidrenilor, cu vreme ajuns să fie o petrecere a Moșilor și Crișanilor.

Mai era și obicei, ca la Sîn-Petru să plătească Vidrenii proprietarului feudal Holaky din Hălmeș arînda pentru pășunatul vitelor în Găina; de aceea în ziua numită, Moșii cu nevestele și cu copiii lor, ospătându-se de bucurie, că *s'au plătit de satana*, luau parte la această veselie și Crișanii, cari aflînd că Vidrenii aveau beutură, duceau și ei în schimb spre vînzare tot felul de unelte și astfel s'a născut *țirgul din Găina*, rău și fără cale numit de străini: *țirgul de fete*.

Tot în acest mod au fost înființate și alte trei țirguri în munți: în *Lespezi*, *Biharia*, și *Calineasa*. Cel dintîi nefiind cercetat a încetat la anul 1830, ear' țirgul din Biharia a încetat cu doi ani mai înainte din pricina deselor furtune. Biharia e un munte în înțelesul adevărat al cuvîntului. Vînturi răci și o negură deasă acopere întotdeauna acel munte.

A mai rămas în ființă țirgul din *Calineasa*, care e cu mult mai nefiștat ca cel din Găina. Cei cari iau parte acest țirg

„Doara“ Românului.

Are poporul nostru dela țeară multe însușiri bune, o inimă plină de bunătăți, dar' are și însușiri rele.

Spre fala noastră, a Românilor, trebuie însă să o spun din capul locului, că poporul românesc nu are slăbiciuni de cari frunțașii săi, ar trebui să se rușineze, ori apoi, cari ar putea aduce stricăciune *întregului* neam românesc. Nu! Smintelele poporului nostru sînt mai mult de fire privată, și dacă aduc cuiva stricăciune, aduc de obicei aceia, care le face.

O astfel de însușire păgubitoare pentru cel-ce o are, e și așa numita „doară“ a Românului, devenită chiar proverbială. Vorba aia, cu: *„mintea Românului cea din urmă“*, nu s'a născut numai așa din sîn, ci după multe și mari, poate chiar păgubitoare probe, prin cari a trecut poporul nostru. Se pare a fi devenit un fel de lege, că țeranul român, să le învețe toate din pățeniile sale proprii. Și asta nu e bine că e așa, pentru-că toate pățeniile sînt cam scumpe, câte odată, chiar și primejdiioase

Nu voiu vorbi despre „doara“ Românului, despre ușurința cu care primește spre pildă — ivirea unei boale între membrii familiei sale, această nefericită „doară“ cu care așteaptă nepăsător, ca să ajute *„Dumnezeu și sfinții“*, în loc să alerge fără aminare la un medic (doftor) și să ceară sfatul acestuia; ci voiu vorbi despre ușurința sa, tot atît de mare, arătată la cumpărări de moșii.

Pildele sînt multe și aproape zilnice despre cari aș putea spune, dar' mă mărginesc a vorbi peste tot, scoțînd simplu la iveală rîul, care trebuie stîrpit.

Mulți dintre plugarii nostri, chiar și dintre cei cu carte, sînt de credință, că la cumpărări de grădini, case, vie, pămînturi, cu un cuvînt la cumpărări de lucruri nemișcătoare, e destul să te toc-

sînt mai cu seamă păstorii din acel munte și puțini locuitori de pe la Someșul-cald și rece dinspre Huedin și afară de lîna dusă la țerg de Moșii din Scărișoara, nu sînt alte mărfuri de vînzare.

Așezarea muntelui Găina, pentru ținerea unui țirg e însă cu mult mai priincioasă, de oare-ce înpregiurul ei fiind o mulțime de sate, formează calea de comunicațiune între Moșii și între Crișanii.

Despre originea țirgului ni-a spus un bătrîn, Gavrilă Bădescu, că a aflat de la tatăl său, care a trăit 130 de ani, că într'o zi Vidrenii, petrecându-și în Găina au dat peste ei fără veste de Curuți și Lobonți pe care respingîndu-i, în amintirea acelei învingeri 'și-ar petrece Moșii în ziua numită.

Tot cam în acest înțeles vorbește învîțatul neamț d. Reissenberger, care zice că Mongolii năvălind în Ungaria, Românii din țeara ungurească, care locuiau la poalele despre apus ale Bihariei, 'i-au gonit pe munte, ude fiind întimpinați de Români transilvani, pe

mești cu vânzătorul, se-i plătești prețul de cumpărare, și se legi cu dînsul un contract în fața martorilor. Contractul îl pui apoi frumos în buzunar, ori pe fundul lăzii, și te culci liniștit, în credința, că ai devenit proprietarul realității cumpărate.

Cine face așa, rău face. Contractul nu dă încă nimănui *dreptul de proprietate* (de stăpân), ci acest drept se câștigă numai trecînd contractul prin *cartea funduară*. Adevăratul proprietar (stăpân) al unei moșii sau case e totdeauna acela care se află însemnat în cartea funduară de proprietar, și nu *altul*, aibă acest *altul* zece sau o sută de contracte, legate toate după lege și în cea mai bună rînduială.

Contractul nu pentru aceea se face, ca se-l ținem ascuns pe fundul lăzii, ci pentru-ca dovedindu-ne cu el dreptul de proprietate asupra averii cumpărate, *să cerem la deregătoria cărților funduare însemnarea acestui drept, pentru noi*.

Aceasta se numește: *a se întabula, a fi întabulat*.

Câte nefericiri nu s'au întemplat până acuma din nebăgarea în seamă a acestei reguli.

Câte întemplări nu s'au ivit, în cari vânzătorul a făcut datorii după vânzare, datorile s'au întabulat pe moșia vîndută, ear' aceasta *s'a pus la dobă* și s'a vîndut în paguba cumpărătorului, care a ținut contractul pe fundul lăzii, în loc se-l fi arătat fără amînare deregătoriei de carte funduară.

Să-și însemne bine lucrul acesta oamenii nostri dela țeară, și în treburi de cumpărare se pună la o parte *„doara“*. Contractul ce-l leagă cu vânzătorul se-l arete fără amînare deregătoriei de carte funduară, pentru a împedeca astfel ori-ce primejdie, ce ar putè se-i ajungă, căci *„doara“* folosită în asemenea impregiurări, poate se le aducă perderi foarte dureroase.

Dar' nu numai *după* cumpărare, ci și *înainte* de cumpărare e de datorința

toți 'i-au omorît. „În amintirea acelei învingeri își petrec Români în fiecare an la Sân-Petru în muntele Găina, când apoi se încheie și unele căsătorii“.

La țirgul din Găina, care seamănă cu *nedeele* din țeara Hațegului, sau mai bine zis cu *țirgul Fetei* ce se ține la bobotează la Vaida-Rece din țeara Făgărașului, sau cu cel dela Sfântă-Mărie din Teiuș de pe vatra Murășului, ori cu cel dela Ispas din Blaj, se face obiceiu, cunoștințe între ficiori și fete, din care se încheie și câte o căsătorie între câte un Crîșan cu o Moață, nici-odată însă între un Moț cu o Crîșană, fiindcă Crîșenele nu sînt așa frumoase ca Moațele. Cununia însă se săvîrșește cu toată cuvința acasă în sat, înainte altarului bisericii, ear' nu în munte, unde se zice că ar fi *pustnici* sau *călugări*, cari în țeara Moțului n'au existat de când e lumea.

noastră a merge la deregătoria de carte funduară, pentru a ne încredința, de se află oare trecută în cartea funduară parcela de pămînt sau casa ce voim să cumpărăm, cine e proprietarul ei, și ce datorii se găsesc întabulate pe ea? A cumpăra ceva înainte de a vedè starea în cartea funduară, nu însemnează alta, decât a cumpăra — *măța în sac*.

Cartea funduară e dară o întocmire foarte însemnată pentru proprietari, de aceea voiu mai vorbi despre ea.

Brutus.

Procesul Româncelor din Boița.

În numărul din urmă al „Foi Poporului“ am amintit, că în 6 Octomvrie st. n. a. c. au stat înainte curții cu jurați din Cluj 7 brave Românce din Boița, dintre cari două au fost osândite. Adevărata pricină pentru care ele au trebuit să se infătoșeze la judecatorie a fost *simțul învăpăiat românesc* al lor, deși nu procurorul le-a dat în judecată, ci perdutul învățător din Boița, maghiaronul *Soldja Miklós*.

Acest neom e cunoscut de toți, ca un păcătos, care arăta pe nedreptul pe Români din Boița, și îi părea pe la judecatoriile din Sibiu. În anul 1894 însă a făcut o nouă ispravă, care 'și-a avut sfîrșitul acum, la procesul din Cluj.

A fost așa de bine, că școlarii din Boița au avut un maial în falnica zi de 3/15 Maiu. Soldja s'a pus și acum în poară cu sâtenii. El a oprit pe școlarii lui să meargă la maial, pe cuvînt, că Boițenii vor face demonstrații împotriva statului. Apoi din odaia sa spiona pe oamenii cari mergeau la maial, ca se-i arete.

Toți Boițenii s'au scârbit de aceasta, ear' cele șapte femei au făcut o declarație, pe care au publicat-o în „Tribuna“. În ea 'i-au numit *„vînzător“*, *„nemerinic“*, *„Iuda“* ș. a. după purtările sale.

Soldja pentru aceasta a dat în judecată pe scriitoarele declarației.

Dar' cu atîta nu s'a îndestulit, ci ca pîra să aibă o mai bună isbîndă, a spus în actul de acuză fel de fel de minciuni despre Români. A spus între altele, că Români au avut planul de a *„dărăburî patria noastră maghiară“*, că după procesul Memorandului Români erau gata de rescoală și alte bazonii, pe cari însă la proces nu le-a putut dovedi. Astfel a rămas în ticăloșia sa de rușine!

La Cluj, în fața juraților, femeile Boițene s'au purtat foarte brav. Ele au fost întrebate pe rînd și toate au mărturisit, că Ana Istrate a făcut declarația și celelalte au subscris-o. Au vrut să înfiereze pe Soldja și se-i arete din nou lumii ticăloșia, *„pentru că 'și-a bătut joc de copiii nostri și de sărbătoarea noastră“*, cum a spus una dintre acuzate.

Apărătorul acuzatelor a fost dl avocat *Dr. Ilea* din Cluj, care a arătat în lumină adevărată pe Soldja după faptele sale, a dovedit nevinovăția acuzatelor și a cerut să fie mîntuite. Cu toate aceste două din ele au fost osândite, anume *Ana Istrate* și *Maria Necșă*.

Astfel s'a sfîrșit procesul Boițenelor, în care a eșit la iveală de nou ticăloșia lui Soldja și curagiul și *bunul simț românesc* al Boițenelor.

sm.

DIN LUME.

Țarul în Francia.

Luni (5 Octomvrie stilul nou) părăchea împărătească a Rusiei a sosit, în drumul seu spre Paris, în orașul de mare Cherbourg, unde a fost primită cu mare însuflețire. De aci Țarul și soția Sa au plecat, însoțiți de președintele republicei franceze, Felix Faure, la Paris, unde au ajuns Marți dimineața. Aici cele mai mari sărbători așteptau pe înalții oaspeți. Două zile a stat părăchea împărătească a Rusiei în marea capitală franceză și în tot timpul acesta Francezii, în frunte cu președintele lor și cu oamenii cei mai de seamă ai țerii au arătat cea mai mare însuflețire și dragoste față de împărăteștii lor oaspeți, cari s'au minunat mult de mărețiile Parisului și peste tot de întinsa putere a Francezilor. Îndeosebi frumoasa și brava armată franceză, care în număr de 80 de mii s'a arătat înalților oaspeți, a plăcut din cale afară acestora. Câtă vreme a stat Țarul și soția Sa în Paris mii și mii de oameni din toate părțile țerii s'au adunat acolo, să vadă strălucitele sărbări.

SCRISORI.

„Perde vară“ la milleniu.

Earăși ni-a sosit din câteva locuri, dela români buni și verzi ca stejarul scrisori, cari ne vestesc, că unele *uscături* de ale neamului nostru au fost duși la comedile și la țirgul de ris din Iudapesta. Îi dăm aci la vileag, ca să se știe ce paseri bune sînt:

Din Galați (lângă Făgăraș).

Domnule Redactor!

Nu mă rabdă inima, ca să nu aduc la cunoștință stimatilor cetitori ai prețuifei d-voastre foi „Foaia Poporului“, că și în comuna noastră Galați, curat românească, se află *„marbe“*, cari nu s'au îngreșat de comedile ce le-au văzut în Făgăraș, făcute tot în cinstea milleniului, ci au plecat și la tîmbălăul din Budapesta.

Aici îi numesc pe harnicii Români: *Măr-hău Péter*, fost învățător 30 de ani în comuna noastră Galați și acuma lingău comunal. *Schiopu Péter*, birou și soția *Aron Gligó*r și *Pop Fanós*.

Fie-le rușine!

Sentinela.

LOTERIE.

Tragerea din 10 Octomvrie n.

Budapesta: 58 69 75 52 25

Tragerea din 14 Octomvrie n.

Sibiu: 26 58 11 66 5

Tirgurile din săptămâna viitoare după căl. vechiu.

Luni, 7 Octomvrie: Noerichiu.*Marti, 8 Octomvrie:* Orhei (comit. Hunedoarei).*Mercuri, 9 Octomvrie:* Bontida, Ghirish, Hodod.*Joi, 10 Octomvrie până Sâmbătă, 12 Octomvrie:* Braşov.*Vineri, 11 Octomvrie:* Reghinul-săsesc.*Sâmbătă, 12 Octomvrie:* Cehul-Selagiului.**Călindearul săptămânii.**

Zilele	Călindearul vechiu	Călinde. nou	Soarele	
			rês.	ap.
	Dum. a 21-a d. Ros., gl. 4, sft. 10.			
Dum.	6 † Apost. Toma	18 Luca Ev.	6 44	5 16
Luni	7 Mcii Sergie şi Vach	19 Ferdinand	6 46	5 14
Marti	8 Cuv. Pelagia	20 Vendelin	6 47	5 13
Merc.	9 Apost. Iacob	21 Ursula	6 48	5 12
Joi	10 Muc. Eulampie	22 Cordula	6 50	5 10
Vineri	11 † Apost. Filip	23 Ioan Capis.	6 52	5 8
Sâmb.	12 Mcii Prov. şi Tarach	24 Rafail Arch.	6 54	5 6

Hugo Lüdecke,

juvelier,
Sibiu, Piaţa-mare.

Există dela anul 1850,

recomandă depositul seu bogat asortat cu
rechise bisericesti, făcute strict după ritul
gr.-or. şi gr.-catolic, din cel mai bun
metal, aurit ori argintit.

Cataloage ilustrate se trimit gratis.

Mai departe recomandă magazinul seu de

juvauere de aur şi argint

de tot felul, de tot preţul. Toate sunt pro-
bate oficios. În atelierul seu renumit şi vechiu
se vënd numai lucruri solide cu preţurile
cele mai ieftine. [2078] 3-6

Comande şi comisiuni prin postă se execută în grabă.

 În curënd va apäre.

„Călindearul Poporului“

pe 1897.

Anul XII.

Cel mai lätit şi cel mai ieftin călindear românesc.

Raportul despre „mişcarea literară la noi“ al comitetului „Asociaţiunii Transilvane“ numeşte

„Călindearul Poporului“

„excellent“.

Anul trecut a apărut în 5000 exemplare şi prin Ianuarie 1896 nu se mai găsea nici un exemplar. Mulţi, cari au comandat târziu acest călindear nu l-au mai putut avè.

Grăbiţi deci! — grăbiţi a vè prenumera din vreme la

„Călindearul Poporului“ pe anul 1897.

Costă numai 20 cr.,

deşi e tot aşa de excelent, ba încă mai îngrijit şi mai bogat, decât până acum.

În estan „Călindearul Poporului“ are un conţinut literar mai bogat cu **o coală întreagă** decât în anul trecut — şi pe lângă aceea — două ilustraţiuni.

Grăbiţi a-l prenumera. Mai uşor e a adauge preţul la renoirea abonamentului. Cu posta trimis, costă cu 3 cr. mai mult.

„Tipografia“, societate pe acţiuni în Sibiu.

